

AANPAK CRISIS HEEFT GEHOLPEN

Argus (René Leisink), Crisis voorbij, winnaar van de Junior Inktspotprijs 2014-2015, Metro, 15 september 2014

WIBA-METHODE

W = WAARNEMEN

(Ik zie...)

Bij waarnemen gaat het vooral om het inspecteren van de cartoon en noteren wat je op de spotprent ziet: voorwerpen, symbolen, tekst.

I = INTERPRETATIE

(Dat betekent...)

Met wat of wie wordt de spot gedreven? Drukt de prent ongenoegen uit ten opzichte van een maatschappelijke ontwikkeling? Wie of wat stellen de figuren voor?

B = BEOORDELING

(Ik vind...)

Ik vind de spotprent goed, want...

Ik vind de spotprent niet goed, omdat...

A = ACTUALITEIT

(Dat slaat op...)

De spotprent gaat over de actuele situatie van...

LESPAKKET CARTOONS IN HET NIEUWS

BEELDVORMING EN BEELDENE VORMING IN ÉÉN

AUTEUR: JANNEKE VAN WIJK // VO © 6

Veel kranten en tijdschriften publiceren cartoons. Geen wonder, want humor in combinatie met beeld is een aansprekende manier om commentaar of kritiek te geven op actuele gebeurtenissen en maatschappelijke trends.

Ook in Kunstzone staat in elk nummer een cartoon op het gebied van onderwijs en cultuureducatie. Politieke cartoons maken bijna altijd gebruik van satire. Met behulp van lichte satire drijft de cartoonist op geestige wijze de spot. Met harde en bijtende satire gaat de cartoonist agressief en cynisch aan

de slag. De interpretatie van de productieve kant en de receptieve kant zijn niet altijd eenduidig. Wat licht spottend bedoeld is kan voor een ander bijtend overkomen. In beide gevallen is satire een kunstvorm om maatschappijkritiek te geven. Sinds de bedreigingen en aanslagen op cartoonisten is discussie over persvrijheid en zelfcensuur weer heviger geworden.

NIEUWS IN DE KLAS

Nieuws in de klas biedt kosteloos in samenwerking met het Persmuseum een lespakket aan voor het onderwijs in het kader van burgerschap en mediawijsheid: *Cartoons in het nieuws*.

Nieuws in de klas stimuleert het gebruik van actualiteit en nieuws in het onderwijs. Nieuws in de klas is de educatieve dienst van NDP Nieuwsmedia (voorheen De Nederlandse Dagbladders). Het lespakket behandelt een aantal aspecten van cartoons: de spotprent als commentaar op het nieuws, de herkenbaarheid van prominente personen, het stijlgebruik van cartoonisten en het analyseren van cartoons. Om de cartoons te analyseren wordt gebruik gemaakt van de WIBA-methode. De W staat voor waarnemen, de I voor interpretatie, de B voor beoordeling en de A voor actualiteit.

Docenten kunnen het lespakket gebruiken om hun leerlingen voor te bereiden op de Junior Inktspotprijs. Leerlingen kiezen de beste politieke cartoon van het afgelopen jaar. Het lespakket helpt leerlingen cartoons en politieke tekeningen te interpreteren. ❖

NIEUWSGIERIG GEWORDEN?

> www.nieuwsindeklas.nl/lesmateriaal/lespakket/cartoons-in-het-nieuws

Lespakket over cartoons in het nieuws. Docenten kunnen daarnaast kosteloos gebruik maken van de Nieuwsservice voor docenten.

> www.nieuwsindeklas.nl/bestel-direct

> www.cartoons.ac.uk

Doel van The British Cartoon Archive is om spotprenten te verzamelen en te catalogiseren. Onderzoek naar cartoons en onderwijs met behulp van dit soort tekeningen wordt aangemoedigd. Leraren, schrijvers, onderzoekers en mediastudenten maken gebruik van het archief.

> www.vvlg.be/echo_files/771-nl-srcBestand1.pdf

Download deze PDF over Cartoons in de geschiedenisles.

> www.stilus.nl/cartoons

Cartoons die betrekking hebben op de klassieke oudheid.

> www.nrc.nl/handelsblad/2015/01/19/spotprenten-karikaturen-en-cartoons-1458293

Artikel 'Spotprenten, karikaturen en cartoons' op NRC.nl (19 januari 2015).

> www.quest.nl/artikel/de-geschiedenis-van-de-spotprent

Artikel in Quest: 'De geschiedenis van de spotprent'.

> www.geheugenvannederland.nl/?nl/collecties/collectie_jordaan

Bekijk online de Collectie Jordaan van politiek tekenaar L.J. Jordaan (1885-1980).

'To be a teacher is my greatest work of art.'

naar citaat van Joseph Beuys

PUZZEL

'Het oog volgt de wegen die in het werk voor hem gebaad zijn.'
Paul Klee, *Pädagogisches Skizzenbuch*

Thuis met een kop thee, het regent buiten. Ik kijk uit naar deze herfstvakantie. Even geen schermen, iets met mijn handen doen. Een puzzel op een tafel. De vakantie begint met de doos leeggooien op een grote houten plank. En dan begint het. Eerst het sorteren van kleur of vorm. Dan start het wikken en wegen. Al twijfelend draai ik het puzzelstukje in mijn handen. Ik schuif mijn arm over het vlak van links naar rechts. Ik pak en pak nog eens. Ik zoek en vind. Niet altijd meteen, maar ik weet dat het kan. Dus ik ga door. Aarzelend en met aandacht.

Een puzzel maken is een gesprek dat geregisseerd is door de ontwerper van de puzzel. Elke poging voor vastleggen is door de ontwerper bestudeerd en berekend. Elke keer als ik een stukje betast en onderzoek, is er hoop of ontmoediging. Als puzzelaar vervloek ik de ontwerper, of glimlach ik over een goede vondst.

Puzzelen is een manier van kijken. Niet geregisseerd door compositielijnen, maar door interactie en onverwachte verbindingen. Een kunstpuzzel is kitsch. En, tegelijkertijd, is het ook een geëngageerde relatie aangaan met kunst. Met aarzeling, aandacht en twijfeling naar een kunstwerk kijken. Dat doe je met een puzzel. Dat ontdekten ook de teams die meededen aan de Jigsaw Karaoke Marathon. Deze 24 uur durende puzzel en karaoke marathon vond deze zomer plaats in de Rotterdamse Showroom Mama tijdens We Love Camp. Niet - zoals ik - aan de keukentafel, maar met z'n vieren rond een tafel. In teams puzzelden ze afbeeldingen van kunstwerken bijeen. Met een puzzel op tafel werkten ze samen en lachten ze. Net als gezamenlijk tafelen was de puzzel de intermediair voor de teams. Ze discussieerden over de puzzel als verzameling pixels. Los en dichtbij is het een abstract, van veraf en samen vormt het een beeld.

Afzonderlijk wil een puzzelstukje niks zeggen. Pas zodra je het aan een aantal andere stukjes koppelt, krijgt het betekenis. Alleen door het samen te stellen vormt het een geheel. Het stukje gaat op in het grotere geheel. En dan gebeurt er iets raars: net als bij pixels kan ik het puzzelstukje bijna niet meer zien. Het afzonderlijke stukje houdt op te bestaan. Verrassend snel neem ik afstand van het stukje, om vervolgens afstand te nemen van de puzzel zelf. Net als in Google Maps zoom ik met een enorme snelheid uit. Op het moment dat de puzzel af is, is de twijfel, de aarzeling voorbij. Het gesprek met de ontwerper en eventuele andere mede-puzzelaars is afgesloten. De voltooide puzzel biedt overzicht en controle. Ik kijk naar het geheel, een slechte print van het kunstwerk, met een tevreden blik van een bureaucaat.

Mirjam van Tilburg is projectleider innovatie VO bij het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam.

Mirjam

kz